

ISTIROHAT BOG‘LARIDA JAMOAT TARTIBINI SAQLASHNING NAZARIY- HUQUQIY TAHLILI

Abdullayev Sarvarjon Shuxrat o‘g‘li

O‘zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti

Magistratura Tinglovchisi Mayor

Annotatsiya: *Dam olish bog‘lari odamlar tabiatni ko‘zdan kechirish va jamiyat tuyg‘usini tarbiyalashda turli xil faoliyat bilan shug‘ullanishlari mumkin bo‘lgan kommunal maydonlar bo‘lib xizmat qiladi. Ushbu bog‘larda jamoat tartibini saqlash barcha tashrif buyuruvchilarning xavfsizligi va zavqlanishini ta‘minlashda muhimdir. Ushbu maqola bunday joylarda jamoat tartibini saqlash uchun qo‘llaniladigan chora-tadbirlarning nazariy va huquqiy tahlilini o‘tkazishga qaratilgan.*

Kalit so‘zlar; *ma‘naviy hordiq, jamoat joylari, muhofazalash, menejment*

Kirish: Madaniyat va istirohat bog‘i nafaqat dam olish maskani, u yerda o‘tkazilayotgan tadbirlar aholini ma‘naviy kamol toptiruvchi, madaniy tafakkurini oshiruvchi, bilimni o‘stiruvchi, dunyoqarashini kengaytiruvchi, ijodiy qobiliyatini rivojlantiruvchi, bo‘sh vaqtini samarali o‘tkazishga ko‘mak beruvchi maskandir.

Bo‘sh vaqt dam olish, charchoqni chiqarish, ma‘naviy va jismoniy ravnaq topish uchun sarflanadigan vaqtdir. Undan qanday foydalanish har kimning o‘z ixtiyorida bo‘ladi. Bo‘sh vaqtda bilim va malaka oshirish, ijtimoiy-siyosiy faoliyat, sport va havaskorlik ijodi bilan shug‘ullanish, madaniy dam olish, sayr qilish kabi ko‘plab faoliyatlar bilan shug‘ullanish mumkin.

Bo‘sh vaqtdan oqilona foydalanish masalalariga to‘xtalar ekanmiz, eng avvalo, bo‘sh vaqtning shaxs kamoloti va jamiyat taraqqiyoti uchun zarur omillar qatorida turadigan bebaho manba ekanligini ta‘kidlash lozim. Chunki bo‘sh vaqt ijtimoiy boylik hisoblanib, shaxs va ma‘naviyatning rivojlanishi uchun xizmat qiladi.

Pirovard natijada bo'sh vaqt mehnat unumdorligini orttirishda muhimligi ma'lum. "Yaxshi dam-mehnatga hamdam", deydi dono xalqimiz. Agar inson qanchalik yaxshi va unumli mehnat qilsa, shunchalik samarali va mazmunli dam olishga ehtiyoj sezadi.

Park va dam olish agentliklari tabiiy resurslarni saqlash va barqarorlikni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Muhofaza etiladigan hududlarni yaratish va boshqarishdan tortib, atrof-muhitni muhofaza qilish bo'yicha ta'lim dasturlarini boshlashgacha, bu agentliklar kelajak avlodlar uchun atrof-muhitimizni asrashga bag'ishlangan.

Barqarorlikni rag'batlantiradigan siyosat va tartiblarni yaratish va bog'larimiz va dam olish maskanlarimiz ekotizimlarini saqlab qolish biz uchun tabiatni saqlab qolish va tabiiy resurslarimizga zarar yetkazmaslik uchun juda muhimdir.

Park va dam olish agentliklari atrof-muhitga ham, mahalliy hamjamiyatlarga ham foyda keltirish uchun barqaror amaliyotlarga tobora ko'proq e'tibor qaratmoqda. Barqaror amaliyotlar "iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik manfaatlar" amaliyotlari bo'lib, ular amalga oshirilganda "jamiyatning yashash qobiliyati, barqarorligi va chidamliligiga hissa qo'shadi".

Barqaror amaliyotlarni bog'lar va dam olish maskanlariga kiritish orqali agentliklar o'zlarining uglerod izlari va chiqindilarini kamaytirishlari, resurslarni tejashlari va chiqindilarni kamaytirishlari mumkin.

Bundan tashqari, bu amaliyotlar toza havo, yashil maydon va suv sifatini yaxshilash orqali aholi salomatligini yaxshilashga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, park va dam olish agentliklari ham barqaror amaliyotlardan iqtisodiy foyda olishlari mumkin.

Yomg'ir bog'lari, yashil tomlar va bioswales kabi yashil infratuzilmadan foydalanish orqali agentliklar uzoq muddatli texnik xizmat ko'rsatish xarajatlarini, shuningdek, qazib olinadigan yoqilg'i kabi energiya manbalariga bo'lgan ishonchini kamaytirishi mumkin. Bundan tashqari, yashil ish o'rinlarini yaratish va bandlik imkoniyatlarini ta'minlash orqali ushbu agentliklar o'zlarining iqtisodiy barqarorligini oshirishlari mumkin.

Nihoyat, ushbu agentliklar kuchli jamoaviy aloqalarni yaratish va tegishlilik va maqsad tuyg'usini rivojlantirish orqali ijtimoiy barqarorlikka hissa qo'shishi mumkin. Ushbu tashkilotlar o'zlarining bog'lari va dam olish joylarida barqaror amaliyotlarni qo'llash orqali atrof-muhitga ham, mahalliy jamoalarga ham foyda keltirishi mumkin.

Tabiiy resurslarni saqlab qolish orqali bog'lar va dam olish agentliklari shahar landshaftida ko'plab yashil maydonlarni taqdim etishi mumkin, bu esa yovvoyi tabiat va odamlar uchun xavfsiz boshpana taklif qiladi.

Bu yashil maydon, shuningdek, jamiyat a'zolari uchun ochiq havoda dam olish uchun joy, shuningdek, tabiat go'zalligini qadrlash uchun joy beradi. Bundan tashqari, tabiiy resurslarni saqlash parklar va dam olish agentliklari kelgusi avlodlar uchun piyoda yurish, lager va baliq ovlash kabi turli xil ochiq havoda tadbirlarni taklif qilishda davom etishini ta'minlashga yordam beradi.

Barqarorlikni o'z faoliyatiga kiritish orqali bog'lar va dam olish agentliklari atrof-muhitga ta'sirini kamaytirishlari, resurslarni tejashlari va yanada samarali va tejamkor operatsiyalarni yaratishlari mumkin.

Bu nafaqat agentlikka, balki atrof-muhitga ham foyda keltiradi, chunki bu agentlik tomonidan ishlab chiqariladigan ifloslanish va chiqindilar miqdorini kamaytiradi. Bundan tashqari, barqarorlik amaliyoti agentlikning umumiy xarajatlarini kamaytirishga yordam beradi va agentlik faoliyatining boshqa sohalariga ko'proq pul ajratish imkonini beradi.

Tabiiy resurslarni saqlab qolish orqali bog'lar va dam olish agentliklari odamlarning zavqlanishi uchun turli xil ochiq havoda tadbirlarni taqdim etishlari mumkin. Barqarorlik amaliyotlari agentlikning atrof-muhitga ta'sirini kamaytirishga va tejamkorroq dasturlar va tadbirlarni yaratishga yordam beradi.

Barcha darajadagi jamoat bog'lari va dam olish maskanlarining vazifasi yer, suv va tabiiy resurslarni saqlash va ulardan foydalanishni qo'llab-quvvatlashi kerak.

Parklar va jamoat yerlari tabiiy resurslar va yovvoyi hayvonlarning yashash joylarini saqlash, toza suv va toza havoni muhofaza qilish, hozirgi va kelajak avlodlar uchun ochiq maydonni ta'minlashda muhim rol o'ynaydi. Parklar barcha yoshdagi va qobiliyatli odamlar uchun tabiat va ochiq havoning hayotni yaxshilaydigan afzalliklari bilan muhim aloqani ta'minlaydi.

Mamlakatdagi ochiq maydonlarning eng katta manbai sifatida bog'lar va jamoat yerlari barcha odamlar uchun, hayot sifati uchun juda muhimdir. Toza, yashil va borish mumkin bo'lgan bog'lar va ochiq joylar har bir jamiyatdagi har bir insonning hayot sifatini yaxshilaydi.

Parklar atrof-muhit salomatligini ta'minlashning kalitidir, chunki ular sog'lom ekotizimlarni saqlash, toza suv va toza havo bilan ta'minlash va tabiiy resurslarni saqlashga imkon berishda muhim rol o'ynaydi.

Parklar va dam olish maskanlari mutaxassislari umumiy manfaatlar uchun ochiq maydonni himoya qilishda yetakchi bo'lishlari va jamoat ehtiyojlari va atrof-muhitni muhofaza qilish uchun yer va resurslarni barqaror boshqarish va rivojlantirishga faol rahbarlik qilishlari kerak.

Shuningdek, parklar va dam olish maskanlari mutaxassislari tabiatni muhofaza qilishning ahamiyati haqida jamoatchilikka ta'lim berishlari va tushuntirishlari, bolalar va yoshlarni tabiat va ochiq havo bilan bog'lashlari va boshqa jamoat va notijorat tashkilotlar bilan atrof-muhitni muhofaza qilishni muvofiqlashtirishlari kerak.

Tabiatni muhofaza qilish va atrof-muhitni muhofaza qilishning afzalliklari juda ko'p. Jumladan:

Havo va suvni tozalaydigan, suvli qatlamlarni to'ldiruvchi, yomg'ir suvi oqimini kamaytiradigan va yovvoyi tabiatning yashash muhitini himoya qiluvchi uglerod miqdorini kamaytiradigan barqaror landshaftlarni ta'minlash;

Aholiga tabiatni his qilish va qadrlashning xavfsiz, arzon va sog'lom usullaridan foydalanishni taklif qilish;

Energiya va resurslarni tejash orqali jamiyatlarning iqtisodiy farovonligiga sezilarli hissa qo'shish va ochiq havoda dam olishdan olingan jamoalarga ko'plab iqtisodiy foyda keltirish.

Milliy istirohat va istirohat bog'lari uyushmasining maqsadi har bir jamiyatda tabiatni muhofaza qilish bo'yicha yetakchilikni qo'llab-quvvatlash va rag'batlantirish orqali milliy bog'lar va rekreatsiyani, tabiatni muhofaza qilish va atrof-muhitni muhofaza qilishda

birinchi o'ringa qo'yishdir. NRPA, parklar va dam olish agentliklari rejalashtirish, boshqarish va jamoatchilikni jalb qilish orqali o'z jamoalari ichida tabiatni muhofaza qilishda yetakchi bo'lishi kerak deb hisoblaydi.

Menejment - bu bir guruhda ishlaydigan barcha shaxslar tanlangan maqsadlarga erishish uchun raqobatlashadigan dizayn jarayoni va muhitni saqlash. Menejment - bu tashkilot tomonidan qo'yilgan maqsadlarga erishish uchun tashkilot a'zolarining harakatlari va boshqa hissalarini rejalashtirish, boshqarish, boshqarish va nazorat qilish jarayoni.

Menejment - rejalashtirish, tashkil etish, yetakchilik va nazorat funksiyalari orqali tashkilot maqsadlariga erishish uchun tashkilotdagi ma'lumotlardan foydalanish jarayoni. Demak, menejment tashkiliy rejalashtirish, tashkil etish, yetakchilik va nazorat qilish orqali barcha ishtirokchilar tomonidan samarali va samarali tarzda tashkiliy maqsadlarga erishish jarayoni sifatida tavsiflanadi.

Xizmat ko'rsatish muammoni saqlab qolish yoki yaxshilash uchun ko'rilgan barcha texnik va ma'muriy choralar sifatida belgilanadi. Ta'mirlash - har bir binoni maqbul me'yorda saqlash va tiklash uchun qilingan ish. Texnik xizmat ko'rsatishni ikki qismga bo'lish mumkin, rejalashtirilgan texnik xizmat ko'rsatish va rejadan tashqari texnik xizmat ko'rsatish mavjud.

Texnik xizmat ko'rsatish - bu texnik ishning barcha jihatlari, shuningdek, boshqaruv tomonidan amalga oshiriladigan xatti-harakatlarning kombinatsiyasi sifatida belgilanishi mumkin bo'lgan narsa, bu zarur aktivlarga funksiyalarni ta'minlaydigan nazoratdir.

Avstraliyaning Kvinslend shtatidagi hukumat siyosatiga ko'ra, texnik xizmat ko'rsatish jismoniy sharoitlarni standart qoidalarga qayta o'rnatish maqsadida amalga oshirilgan mavjud qurilish ishlari sifatida belgilanadi; shikastlanishlar va nosozliklarning oldini olish, ma'lum parametrlar doirasida to'g'ri ishlashni tiklash, foydalanish oxirida tarkibiy qismlarni yoki iqtisodiyotni zamonaviy muhandislik bilan almashtirish; sog'liqni saqlash, xavfsizlik va nazorat uchun vaqtinchalik va darhol ta'mirlashni amalga oshirish.

Shvartseneggering Kaliforniya tadqiqoti shuni ko'rsatadiki, yaxshi bog'lar va dam olish maskanlarini saqlash bo'sh vaqtlarida ko'ngilochar tadbirlar yoki tadbirlarni amalga oshirish mumkin bo'lgan jamoalar orasida sodir bo'ladigan jinoiy faoliyatni kamaytirishga yordam beradi.

Tomonlar tomonidan belgilangan ta'riflarga asoslanib, istirohat bog'larini saqlash bo'yicha olingan formulalar talab qilinadigan standartlarga erishish o'lchovidir va aktiv uchun qoniqarli foyda va qiymatni olish va saqlab qolish uchun asosiy maqsadlarga erishish uchun tuzatish va tiklash choralari orqali olinadi. Sarmoya qiymati, binoning to'g'ri ishlashini davom ettiradigan holatda ushlab turish va sifatli tashqi ko'rinish yoki tasvirni taqdim eta olish.

Texnik xizmat ko'rsatishni boshqarish uchga bo'linadi, ya'ni texnik xizmat ko'rsatish maqsadlari, texnik xizmat ko'rsatishni tashkil etish va texnik xizmat ko'rsatishni boshqarish amaliyoti. Texnik xizmat ko'rsatishni boshqarish - texnik xizmat ko'rsatish ishlarini bajarish uchun bajarilgan texnik xizmat ko'rsatish va boshqaruv ishlariga asoslangan belgilangan siyosatga muvofiq texnik xizmat ko'rsatish ishlarini tashkil etish va u texnik xizmat ko'rsatishni boshqarishda ishtirok etadi.

Maqsadlar, siyosatlar va texnik xizmat ko'rsatish sifati tashkilotning maqsadlariga mos kelishini ta'minlashga qaratilgan. Texnik xizmat ko'rsatishni boshqarish texnik xizmat ko'rsatish faoliyati va xarajatlarini rejalashtirish, boshqarish, monitoring qilish va baholashda tizimli va izchil yondashuvga ega. Texnik xizmat ko'rsatishni boshqarish amaliyoti xodimlarning modeli, maqsadi, standartlari va dizayni, xodimlarga texnik xizmat ko'rsatish, xodimlarni rivojlantirish, rejalarni ishlab chiqish va barqaror texnik xizmat ko'rsatishdir.

Model turli xodimlar modellarini, jumladan, ichki xodimlar, shartnoma xizmatlari va xususiy yoki davlat hamkorligini baholashga qaratilgan. Xodimlar modeli ta'mirlash ishlarini bajarishda texnik xizmat ko'rsatishni boshqarish tashkilotining bir qismidir. Tashkiliy tuzilma istirohat bog'ini uzoq muddatli ta'mirlash boshqaruvini yaratishda muhim resurslardan biri hisoblanadi.

Xodimlar va ko'ngillilar tajribasidan xodimlar va pudratchilar ishini yaxshilash uchun foydalaniladi. Xodimlar modelida texnik xizmat ko'rsatishni boshqarish - bu tashkilot maqsadlarini ishlab chiqishga qaratilgan maqsadlar, siyosat va texnik xizmat ko'rsatish sifatini yaratadigan siyosat va boshqaruvga muvofiq texnik xizmat ko'rsatish ishlari to'plami.

Texnik xizmat ko'rsatishni boshqarish amaliyotiga bo'lgan ehtiyoj texnik xizmat ko'rsatish uchun mas'ul bo'lgan muayyan jarayonlar va amaliyotlarni tushunishga qaratilgan siyosiy hujjatni o'z ichiga olgan maqsad, standartlar va dizaynni yaratishdir.

Xulosa: Dam olish bog'larida jamoat tartibini saqlashning nazariy va huquqiy tahlilida barcha tashrif buyuruvchilar uchun xavfsiz va uyg'un muhitni ta'minlash muhimligi ta'kidlangan. Nazariy tushunchalar va huquqiy asoslarga mos keladigan chora-tadbirlarni amalga oshirish ushbu bo'shliqlar qulay, yoqimli va jamiyat tuyg'usini rivojlantirish uchun qulay bo'lishini ta'minlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Bennet., E. S., and J. E. Swasey. 1996. *Perceives Stress Reduction in Urban Public Gardens. HortTechnology* 6, 125-1258.
2. Chang, L., R. J. Bisgrove, M. Liao, 2008. *Improving Educational Functions in Botanic Gardens by Employing Landscape Narratives. Landscape and Urban Planning* 86; 233-247
3. Crilley, G., 2008. *Visitor Service Quality Attributes at Australian Botanic Gardens: Their Use in Predicting Behavioural Intentions. Annals of Leisure Research* 11:1-2; 20-40.
4. Oldfield, S., 2007. *Great Botanic Gardens of The World. New Holland Publishers. UK*